

Universitätsbibliothek Wuppertal

Omnia Divini Platonis Opera

Plato

Basileae, 1551

Dialogus duodecimus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-245](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-245)

DIALOGVS DVODECIMVS DE LE-
GIBVS, VEL DE LEGVM LATIONE.

SI LEGATVS aut præco falso quæ sibi commissa sunt nunciauerit, dicenda' ue tacuerit, uel rursus ab hostibus amicis' ue rediens quæ ab illis accepit, aliter quàm acceperit retulisse reperiatur, quasi Mercurij louisq; mandata legationesq; contra legem contempserit: in iudicium deferatur. Et iudices pro magnitudine rei quid pati dare' ue ipsum oporteat, si damnatus fuerit, statuunt. Pecuniæ furtum illiberale profectio est: rapina uero turpillimum. Nullus autem filiorum Iouis aut uir aut dolo delectatus quicquam huiusmodi unquam fecit. Ideo nemo uel à poetis uel à fabulosis alijs hominibus ita decipitur, ut credat si furto aut uir' usus sit, nihil se turpe, sed quod dii quoque fecerint, commisisse. Nam nec uerum id, nec uerisimile est. Et qui præter legem horum alterum facit, is nec deus, nec deorum est filius. Hæc legumlatori magis quàm cunctis poetis cognoscenda sunt. Igitur quicumque huic nostro sermoni paruerit, felix est, & in posterum semper erit. Qui contra fecerit, hac lege arcebitur. Siquis aliquid publicum furatus fuerit, siue paruū, seu magnum id sit, pari supplicio puniatur. Nam qui rem paruam sustulit, & si minori uir' quàm qui magnam rapuit, æqua tamen cupiditate furatus est. Et qui magnum aliquid inde remouit, ubi ipse non deposuerat, is omnino iniquus est. Lex igitur non furti paruitate alterum minus quàm alterum puniendum censeat, sed eo forsitan interesse putat, quod alter sit insanabilis, sanabilis alter. Si seruus aut peregrinus furti publici accusatus & condemnatus sit, tanquam sanari quodammodo posse uideatur, quid pati dare' ue debeat, iudicio statuatur. Ciuem autem ita educatum ut ipsi instituimus, si quis publicum aliquid furatum esse uel uiolasse conuicerit, siue in ipso furto & scelere, siue aliter quomodo cunque deprehenderit, tanquam insanabilem mortis supplicio condemnamus. Militiæ gratia merito magnæ habentur deliberationes, & leges multæ conduntur. Sed illud omnium maximum est, ne quis mas foemina' ue sine magistro ac principe quicquam agat: nec ciuis cuiusquam animus siue ioco siue serio aliquid facere solus & suo duntaxat arbitrato conseruet: sed tam in bello quàm in pace ad principem magistratumq; semper respiciat, & eum quocunque sequatur: atque ita ad eius nutum suam uitam instituat, ut uel minima quæque ab eo gubernatus faciat: stet quum iubetur, & rursus iussus proficiscatur, exerceatur, lauetur, comedat, surgat nocte, custodiam agat: det signa, & uicissim accipiat: & in ipso prælio nec insequatur unquam, nec cedat, nisi princeps & magister significauerint. Et ut summatim dicam: nemo penitus cognoscat, quid sit seorsum ab alijs agere: sed simul semper communisq; quammaxime omnibus uita sit. Nihil enim hac re melius, nihil præstantius, nihil artificiosius unquam erit ad salutem & uictoriam bello acquirendam. Hoc ipsum etiam in pace ab ipsa pueritia seruent: assuescantq; alios ducere, & ab alijs duci. Soluta uero licentia è uita penitus expellatur, non hominum solum, sed etiam bestiarum quæ sub hominibus sunt. Omnes quoque choreæ ita ut bene geratur bellum celebrandæ sunt, atq; omnis dexteritas, facilitas, promptitudo eiusdem rei causa comparanda. Ob eandem causam consuescere debemus à cibo & potu abstinere, frigus æstumq; & cubilis duritiem pati: & in primis capitis pedumq; uirtutem alienis tegmentis non corrumpere: nec pileorum calceorumq; à generatione datorum naturam perdere. Nam extremitates hæc cum naturam conseruant suam, maximas toti corpori uires præbent: contra uero contrarium. Et altera quidem uniuerso corpori maxime ministrat: altera totum ducit cum principales eius sensus omnes natura possideat, sed huiusmodi quidem laudes bellicosæ uitæ iuuenes audiant. Leges uero has: Militet quicumq; conscriptus est, aut parat' alicui deputatus. Siquis uero propter ignauiam imperatore nō permittente militare detrectet, ad principes belli cum redierit, accusetur. Iudicent autem qui militarunt omnes, seorsum quidem pedites, & equites seorsum, cæteri'q; similiter. Pedites quippe ad pedites & equites similiter ad equites, cæteri'q; singuli ad eiusdem sortis principes deserendi sunt. Vbi quicumq; damnatus fuerit, & in certamen postea quodcunque descendere, & alium neglectæ militiæ accusare prohibeatur. Præterea quid dare pati' ue ipsum oportet, iudices statuunt, Sed desertæ militiæ iudicio peractio, peditum rursus equitumq; & aliorum

coetus

cœtus à principibus habeantur, ut militaria his qui strenue se gesserunt, dona dentur. Iudicet autem de uictoria quisquis uelit inter ordinis sui participes, ita ut præteritorum certaminum nec coniecturas neque testes adhibeat: sed eam quæ nuper gesta est pugnam duntaxat consideret. Donentur deinde qui præclare certasse uidebuntur, corona ex frondibus arboris perpetuo uirentis conferta. Quam postea qui cōsecuti sunt in bellicosorum templis deorum utcunq; placuerit cum inscriptione tituloq; suspendant ut testimonium uirtutis sit diuturnum. Secundo quoq; ac tertio loco declarati sic faciant. Siquis autem in militiâ profectus, antequam principes dimiserint, ab exercitu abierit, apud eosdem iudices hic derelicti ordinis accusetur, apud quos & ille superior neglectæ militiæ accusatus est; & damnatus similiter puniatur. Cauere autem pro uiribus debet quisquis aliquem iudicaturus est, ne sponte aut inuitus supplicium multam uel falso & non merito inferat: iudicium enim uirgo quædam pudica esse uere dicitur. Pudori autem atq; iudicio secundum naturam odio mendacium est. Quamobrem cum in alijs omnibus, tum maxime in bellicorum armorum proiectione cauendum est, ne deam iudicij præsidem offendamus: nequis necessarias armorum abiectiones quasi turpes per ignorantiam arbitratus, aliquem poena indignum immerito puniat. Arduum quidem est hæc distinguere. Oportet tamen ut lex distinguere per singulas partes conetur. Fabula igitur ad hæc utatur. Si absq; armis semimortuus ad tentoria Patroclus fuisset delatus, quod pluribus accidit: & arma quæ à dijs, ut poeta dicit, in dotem Theridi data fuerant ab Hectore rapta fuissent; utrum Menoetiades quasi arma abiecerit, à detractoribus uituperandus fuerit. Præterea si qui ab alto præcipitarunt, aut in mari, aut in tempestatis aquarumq; colluione, aut in alijs huiusmodi permultis, quæ ad purgandam ignauitæ suspitionem afferri possunt, coacti arma amiserint: erunt ne uituperandi? Danda uero opera est: ut maius grauiusq; malum pro uiribus à contrario secernamus. In ipsa igitur uituperatione, uocabulorum ipsorum prolatio differentiam quædam ostendit. Nam sicuti abiector non de omnibus merito dicitur: armorum uero amissor de omnibus: nec similiter qui ui amisit, & qui sponte abiecit, sicuti abiector, est iudicandus. Omnino enim undiq; differunt. Sic igitur sanciamus. Siquis ab hostibus circumuentus cum armatus esset: non defendit se uersus ad eos, sed arma sponte dimisit, aut abiecit: turpemq; uitam uelocitate comparare sibi maluit, q̄ fortitudine honestam felicemq; mortem, de huiusmodi armorum proiectione iudicium habeatur, de superiori uero nullū. Mali enim ignauitq; semper puniendi sunt, ut meliores fortioresq; euadant. Infortunati uero, minime, Nihil enim proficitur. Sed quænam abiectionis armorum damnatio & à uirili fortitudine degeneranti poena congrua erit: præsertim cum impossibile sit huiusmodi in contrarium commutari, ut Ceneum Thessalum ferunt diuina quædam ui in naturam uiri ex fœmina commutatum. Abiectori enim armorum contrarium maxime conueniret, ut in mulierem ex uiro translatus sic puniatur. Nunc uero quoniam id fieri non potest: proximum aliquid excogitemus, ut postquam ille usque adeo uiuendi cupidus est, deinceps nullum periculum subeat, sed reliquam uitam & quidem quam longissimam improbus & cum dedecore uiuat. Hæc igitur lex sit. Eo qui arma turpiter proiecit damnatus est, nec imperator neq; præfectus aliquis pro milite unquam utatur, nec in aciem recipiat. Si contra fecerit, rationum referendarum iudex id cognoscat: & si maximi census sit, decem minis: si secundi, quinque, si tertij tribus, si quarti, una ipsum condemnet. Proiectionis autem damnatus non solum ob naturæ eius ignauitiam à uirilibus periculis arceatur, sed etiam si maximi census est decem similiter mulctetur minis: si secundi, quinque; tribus si tertij: una uero, si quarti. De repetendis autem rationibus quas magistratus annui sorte creati, uel plurium etiam annorum consilio quodam delecti referre debent, quid dicemus? Quis enim sufficiens repetundarum iudex erit, si quis magistratus rerum pondere pressus, dixerit fecerit uel suo aliquid indignum principatu? Difficile inuentu hoc est. Nam cum delecti magistratus uirtute alios antecellant, quo pacto præstantiorem eis inueniemus? Et tamen diuini aliqui uiri rationum referendarum exactores & iudices nobis quærendi sunt. Sic enim se res habet. Multæ occasiones soluendæ reip. quemadmodum nauis aut animalis cuiusdã esse uidentur. Quarum licet una natura sit ubiq; diffusa, eas tamen intentiones, fulcimenta q;, & neruorum extensiones, multisq; alijs nominibus appellamus. Sed hæc tam salutis quam euerisionis Reipub. occasio non minima est

Repetundarum

ma est. Nam si iudices qui gesti magistratus rationem exigunt, uirtute magistratibus præstent, atque ita id fiat, ut nemo iure conqueri possit, uniuersa sic regio feliciter ciuitasque floreat. Sin aliter iudicium repetundarum processerit, tunc eo iudicio soluto, quo in unum ciuilia omnia uinciuntur, omnes magistratus, alius ab alio distrahuntur: ipsique ex uno multum iam facti, ex una multiplicem ciuitatem efficiunt. hinc plena seditione cito omnia eueruntur. Quare exactores rationum oportet in omni uirtutum genere cunctis excellere. Hoc igitur modo ipsorum generationem machinemur, Singulis annis post æstiuale solstitium ad locum Soli atque Apollini communiter dedicatum ciuitas uniuersa conueniat, tres uiros electuri, quem unusquisque meliorem se solo excepto iudicet: qui non pauciores quam quinquaginta natus sit annos. Electorum deinde dimidiam partem, qui à pluribus prælati fuerint, si pares sunt anteponant: sin uero impares sint uno excepto cui pauciora suffragia contigerunt dimidiam similiter reliquorum partem accipiant, suffragiorum numero præiudicantes, Quod si equalia numero suffragia multis fuerint, dimidiumque numerum auxerint, iunior postponatur. Acceptisque alijs rursus ferantur suffragia, quousque tres inæquales obtineant. At si omnibus his uel duobus æqualia suffragia sint, bonæ iam fortunæ res committatur: sorte hi discernantur. Eum qui suffragijs superat, rursusque secundo loco & tertio declaratum, corona ex semper uirentis arboris fronde contexta coronet. Datis præmijs præconio declarent, quemadmodum Magnesium ciuitas rursus deo duce nata salutem, ciues eius tres omnium optimos, Soli & Apollini communes primitias prisca lege quatenus iudicium secuturi sunt consecrat. Qui primo anno duodecim repetundarum rationum examinatores constituent. Idque faciant donec singulis septuagesimus quintus annus exactus sit, deinde singulis annis tres semper addantur. Hi magistratus omnes in partes duodecim distributos omni libera examinatione iudicaturi, diligenter obseruent. Habitent autem tempore quo rationes ipsis redduntur, in loco ubi electi fuerint, Soli atque Apollini dedicato. Et tum per se solum quemlibet, tum communiter omnibus diligenter perquisitis, de singulis magistratibus publice perscribant, quid pati eos dare ex repetundarum iudicium sententia deceat. Ac si quis magistratus horum iudicio non recte damnatum esse se queritur, ad electum iudicium repetundarum iudices deferat, & si euaserit, accuset eos si uelit. sin autem ibi quoque damnetur, atque antea ab ipsis repetundarum iudicibus morte fuerit condemnatus, quemadmodum necessitas exigit moriatur. Quod si ea multa ab illis damnatus fuerit, quæ dupla ab ipso persolui potest, duplam persoluat. Sed iam audiendum est, quæ horum de repetundis sententiæ, & quomodo ferendæ sint. His igitur qui totius ciuitatis consensu omnibus præpositi sunt, donec uixerint primi confessus semper in omnibus solennitatibus præbeantur. Et quando cunque ad communia græcorum spectacula sacrificiaque mitti iudices ac præfides aliquos à ciuitate necesse est, ex istis mittantur. Hi soli in ciuitate, corona laurea coronentur, hi Solis & Apollinis sacerdotes sint. Pontifex etiam summus singulis annis ex his ille sit, qui superiori anno cæteris excelluisse sacerdotibus iudicabitur. horum nominibus quousque ciuitas habitatur tempora distinguantur. Defunctis autem funera & sepulchra excellentius quam cæteris ciuibus fiant. Indumenta quælibet alba sint. luctus ploratusque absit. Chori quoque duo, unus puellarum quindecim, alter totidem puerorum, feretro undique circumdato uicissim sacerdotem carminibus laudent, felicitatemque eius per totam diem decantent. Mane uero ad monumentum feretrum iuniores ferant, qui gymnasiis operam impediunt, quos defuncti hominis propinquiores delegerint. primi que cælibes quasi ad pugnam armati præcedant, cum equis equites, & cum leuibus armis pedites, cæteri que similiter. Pueri uero ante feretrum, patrium cantum concinant, & puellæ post eos, ac mulieres iam effœtæ sequantur. Postremo utriusque generis antistites quamuis ab alijs monumentis arceantur, tamen si Pythius quoque confirmauerit, ad hoc sepulchrum quasi purum quiddam sit, nil prohibet deuenire. Monumentum huic sub terra sit fornix quædam longior ex durissimis pulchrisque lapidibus, ubi lapidei lectuli utrinque sint, hic beatum illum sepeliant, arboresque in circuitu plantent, una excepta solummodo parte, ut hoc sepulchrum augeri possit. deinde singulis annis musico, gymnico, equestri que certamine hos uiros honorent. Hæc præmia illis reddantur, quorum de relictis rationibus iudicia, damnata non sunt. Siquis autem horum iudicio confidens quo prælatus

prælatus fuit, naturæ humanæ fragilem conditionem detexerit, lapsus uidelicet in errorem postq̄ egregius habitus est, sanciatu lege, ut à uolente quolibet accusetur. Iudiciumq̄ de ipso sic agatur. Primo legū custodes adsint, deinde accusati ipsius collegæ, electi præterea iudicij iudices. Adducat autem accusator, indignum esse illum qui accusatur, & magistratu & magistratus præmijs. Si ergo damnatur, magistratu, sepulchro, cæterisq̄ illi magistratui competentibus præmijs priuetur. Sin uero accusator quintam suffragiorum partem nō habuerit, qui primi census est XII. qui secundi, octo: qui tertij, sex: qui quarti, duas minas persoluat. Magna autem in iudicando admiratione dignum fuisse Rhadamanthum uideo. Ille siquidem perspiciebat, in illis temporibus deos esse, omnes uno ore homines confiteri. neq̄ id iniuria, cum multi illis temporibus ex dijs progeniti essent, quorū in numero ipse etiam habebatur. Itaq̄ uidetur putasse dijs non hominibus esse iudicia cōmittenda. Quocirca simpliciter uelociterq̄ iudicia peragebat. Nam iureiurando in singulis causis à litigantibus requisito, cito simul ac tuto iudicare solebat. Nunc uero alij deos esse negant, alij res humanas curare non putant, plurimi uero & pessimi uilibus hostijs multisq̄ blanditijs ita conciliari sibi eos existimant, ut impune liceat grandem pecuniam extorquere. Quocirca Rhadamanthi iudicandiq̄ modus ille his hominibus minime congruit. Nam cum opiniones hominū de dijs mutatae sint, leges quoq̄ commutandæ sunt. Itaq̄ prudens legislator in iudiciorū executione iusiurandum litigantium prohibebit, ut tam accusatoris intentio q̄ defensoris deprecatio sine iureiurando in iudicij conscribatur. Nam si iurandi licentia in ciuitate cuiq̄ dabitur, ubi plura ad iudices quotidie deferuntur, omnes penè perituri erunt, præsertim qui præsentibus conuiujs, aliaq̄ consuetudine ac priuata necessitudine coniuncti sunt. Lege igitur statuatur, iudicaturum iudicem iurare, atq̄ eos etiam qui reip. magistratus suffragijs constituent. Choreq̄ quoq̄ iudicē, & omnis musicæ, ac gymniorum etiam equestriumq̄ munerū in certamine præsidēs atq̄ dato res: & summam in quibuscunq̄ secundum hominum opinionem nulli emolumēto per iurium sit. In quibus autem utilitatem ex periurio aliquis assequitur, ea sine iureiurando iudicentur. Et qui iudicaturi sunt nullo modo litigantes permittant aut iurare persuadendi causa, aut sibi generiq̄ suo imprecari, aut turpiter supplicare, aut commiseratione muliebriter uti: sed quod iustum putant, mansuete doceant, & docentem audiant. quod si ab his aberrat, ad rem à magistratu reducat. Peregrinis autem inter se litigantibus, quemadmodum nunc si uelint, iurare liceat. Nam cum in ciuitate cōsenescere non debeant, non formidandum ne alios corrumpan. Eodem autem modo inter liberos homines executio iudicij fiat, si quis liber ciuitati non obtemperat in ijs quæ nec uerberibus nec uinculis nec morte plectuntur. Ac si quis ad choream uel ad pompam celebrandam non uenit, uel aliam huiuscemodi rem communem, ut ad ministerium sacrificij pacisq̄ sacra, uel belli, tributum non contulit: in his omnibus quamprimum damnum restituatur, aut pignus cui ciuitas lexq̄ commiserit, deferatur, exactoq̄ tempore pignore uendito pecunia in ærarium conferatur. Quod si maiore multa opus est, magistratus singuli pertinaces homines in iudicium uocent, & debita multa imposita legibus parere compellant. Sed ciuitati quæ colligendæ pecuniæ operam non dat, & sola ex agricultura pecunias habet, cum neq̄ mercaturæ neq̄ peregrinationibus uacet, neq̄ peregrinos aliunde suscipiat, de liberare necesse est quid faciendum sit. Quare legislator suadendo primum ita pro uiribus consulat. Solet gentium diuersarum commixtio uarios mores confundere, & peregrinorum cum peregrinis consuetudo plurima innouare. Quod ciuitati bene rectisq̄ legibus institutæ maxime omnium nocet. In ciuitatibus autem male institutis nihil refert, si tam senes quàm iuuenes pro arbitrio, & aliò peregrinentur, & aliunde peregrinos suscipiant. Contrà uero nullos unquam recedere aduenas, nec aliò ipsos proficisci, tum impossibile est, tum crudele atq̄ superbum cæteris hominibus uideatur necesse est, qui ciuitatem turpi uocabulo notent, peregrinorum hostem & difficilem atq̄ inhumanam appellantes. Non oportet autem unquam paruifacere, utrum probus an improbus alijs uidearis. Multi enim quamuis uirtutis expertes sint, qui tamen probi sint, qui improbi, iudicant. Nam prauis quoq̄ hominibus diuina quædam conijcendi uis inest, per quam multi uel pessimi recte tum opinione tum uerbis à melioribus deteriores distinguant. Quocirca utiliter ciuitatibus præcipitur, ut bonam apud multos existimationem non parui pendant.

Iuramētum
quādo offerendum
Causa quomodo dicenda

uipendant. Maximum sanè atq; rectissimum est, ut cum sis probus, ita gloriam quæras, aliter minime, si modo perfectus uir futurus es. Quapropter Cretensis quoq; ciuitas ista conari debet, ut quamoptimam uirtutis existimationem apud cæteros homines consequatur. Maxima uero spes est eam ratione uiuentem, merito Solem cæterosq; deos cum alijs ciuitatibus regionibusq; bene gubernatis uisuram esse. Sic igitur de peregrinatione aliò & de peregrinorũ receptione faciendum est. Ei primum qui pauciores annos quàm quadraginta natus est, nullo modo peregrinari liceat. priuato quoq; nemini liceat. publice autem præconibus, legatis, atq; exploratoribus liceat. Profecto uero extra regionem ad gerendum bellum, ciuile peregrinatio putanda non est. Ad Pythium uero Apollinem, Ad Iouem Olympicum, Nemeam etiam & Isthmum mittendi sunt aliqui, per quos sacrificia ludosq; his dijs ciuitas nostra communiter conferat. Mittantur autem pro uiribus plurimi, pulcherrimi, optimi, qui in sacris pertinetibusq; ad pacẽ communionibus ciuitati suæ honorem & gloriam bellicæ gloriæ respondentem comparent. Cumq; redierint, iuniores doceant, ciuiles aliorum institutiones suis multo posteriores esse. Spectatores quoq; alios qui otio abundantes aliorũ res hominum considerare cupiunt, ex legum custodũ instituto lex nulla prohibeat. Nam ciuitas bonorũ malorum ue hominum ignara, & externæ consuetudinis expers, nunquã satis humana atq; perfecta esse potest, nec leges seruare moribus & consuetudine solum, nisi etiam notitia legũ prudentior fiat. Existunt uel in uulgo & multitudine homines quidam diuini quamuis pauci, attamen digni quibuscum cõsuetudinem habeas. hi non magis in bene gubernatis ciuitatibus quàm in alijs oriuntur. Quicumq; igitur in ciuitate recte gubernata incorruptus erit, horum uestigia à patria profectus, terra mariq; sequetur, ut tandẽ reuersus, legũ patriæ alias probet, alias siqua in re deficiunt, corrigat. Quippe sine inspectione inuestigationeq; nunquam optime ciuitas permanebit, neq; etiam si male inuestigetur. CLIN. Quomodo hæc utraq; fient? ATH. Hoc certe pacto. Primo spectator huiusmodi annos plures quàm quinquaginta natus sit: deinde cum in cæteris, tum maxime in bello probatus, si modo legum custodum exemplum in alijs ciuitatibus sit relicturus. Is ultra sexagesimum annum non amplius uagetur. Sed citra decimum annum quando uoluerit domum reuersus eorum ineat cœtum qui leges examinant. Hic cœtus è iunioribus atq; senioribus constet, quotidieq; mane donec sol oriatur, conueniant: primum de sacerdotibus qui tanquam cæteris excellentiores muneribus affecti sunt, deinde decem de legum custodibus seniores, postremo disciplinæ uniuersæ censor, qui magistratum hunc gerit, & qui iam exegerunt. Nec ullus istorum solus, sed cum iuniore aliquo quem delegerit à trigésimo ad quadagesimum annum nato. hi de legibus semper & de Repub. differant, conferantq; inuicem siquid de his excellens audierint. De disciplinis etiam ad id conducentibus colloquantur, quas qui sciunt, facilius, qui nesciunt, difficilius legum intentionem intellecturi sunt. Quæ uero ex his seniores probauerint, magno studio iuniores perdiscant. Quod si quis iunior adductus indignus uidebitur, totus cœtus ei exprobet, qui adduxit. Iuuenes autem qui se in his recte gesserunt, tota ciuitas honoret atq; conseruet. Sed si peiores alijs se reddunt, maiori quàm alijs dedecore afficiantur. Ad hunc cœtum qui aliorum leges & mores inspexit, ilico profectus, siquid de ferendis legibus aut disciplina aut educatione apud alios reperit, exponat. siquid etiam ipse inuenit, cœtui uniuerso declaret. Qui si nec peior reuertisse uidebitur, laudetur, quia quod potuit, libenter effecit. Sin multo melior, & uiuus magnis afficiator honoribus, & defunctum cœtus omnis decoret. At si corruptus rediisse uidebitur, cum se sapientem esse simulet, cum nemine iuniore uel seniore audeat se miscere. Hic si magistratibus paret, priuatus uiuat. Sin autem contra magistratum uoluntatem de disciplina legibusq; ciuilibus disputare condemnatus in iudicio fuerit, moriatur. Et si cum in iudicium deduci iure debuerit, à nullo magistratum sic adductus, quando de muneribus postea decernitur, opprobrio hæc res magistratibus sit.

Peregrinã-
 tum genera

Atq; aliò quidem profecturus, huiusmodi esse & ita peregrinari debet. Sed & aduenæ benigne suscipiendi sunt. Quatuor autem peregrinorũ genera sunt, de quibus faciendã mentio est. Primum eorum qui semper æstiuales sunt, & quasi aues per mare ut plurimum acquirendæ pecuniæ graria, æstatis tempore ad alias deuolant ciuitates. hos foro, portibus, publicisq; domibus extra urbem in ipsis suburbijs magistratus locis

locis illis præfecti suscipiāt, obseruantes nequis eorum noui aliquid faciat. Iudicia etiam illic eis iuste reddantur, ita ut nihilo plus quā necessitas cogat, cum ijs familiaritas habeat. Alterum est eorum qui spectaturi ueniunt, & ciuitatis musas illic audituri. hi oēs diuersoria iuxta templa habeant, quæ suscipiendis hospitibus cōmodissima sint. Sacerdotes uero & æditui curam ipsorum habeant, ut iucunde possint sufficienti tempore permanere, & uidere, audireque illa quorum gratia uenerunt, & tandem sine detrimento & suo & aliorum recedere. Quod si quis eorū iniuriā cuiquā intulerit, aut affectus iniuria sit, usque ad drachmas quinquaginta sacerdotes cognoscant. Crimina uero maiora ad curatores rerum uanaliū deferantur. Tertium peregrinorū genus publice suscipiendum est, cū aliunde quispiā publica causa missus aduenerit. hunc imperatores, magistri equitum, tribuni militū soli suscipiant. Et is apud quem diuertit, cum principibus consilij curā huius habeat. Quartum genus rarissimum est. Accedere tamen aliunde aliquis poterit spectatoribus nostris altera parte respondens. hic ita recipietur: primo si quinquaginta annos impleuerit, deinde si ea mente uenerit, ut uel consideret quæ apud alios præclara habentur, uel sua doceat. hic sanè diuitum sapientumque ianuas iniussus adeat, cum ipse huiusmodi sit, & quasi hospes disciplinæ præfecti domū recte petat, non dubitans hospitalem eam propter uirtutis coniunctionem sibi futuram. Cumque ab alijs didicerit atque docuerit quæ discenda docendaque putauit, honore sibi congruo muneribusque affectus, ut ab amicis amicus abeat. His legibus peregrinos peregrinasque suscipiamus, nostrosque similiter emittamus, hospitalem ueriti louem. Non enim esu & hostijs, quemadmodum apud Nilum fit, peregrini pellendi sunt: nec atroci edicto à sinibus nostris arcendi. Fideiussor quilibet, palam fideiubeat, totumque negotium conscriptum coram tribus nec paucioribus testibus fateatur, si citra mille drachmas fideiussio fiat: sin ultra mille, quinque ad minus testes adhibeantur. Fideiussor autem sit qui prius uendidit, eius de quo an iure possit uendere dubitatur: atque eius qui uidetur minus ad promissa sufficere: similiterque tam qui præuendit quam qui uendit tanquam obnoxius iudicio subiiciantur. Siquis in domo alterius querere quippiam tanquam suum uelit, is primo iureiurando affirmet sperare quod querit, ibi se inuenturum: deinde nudus aut interula indutus ingrediatur præcinctus, præbeaturque ipsi domus, & supellectilia signata simul & non signata. Quod si quis scrutari uolentem non permiserit, qui prohibitus est, precio amissæ rei statuto accuset eum qui ipsum depulit, & ille si damnatus fuerit duplum restituat. Si dñs ipsius domus abfuerit, non signata solummodo à presentibus præbeatur: signata uero ipse quoque obsignet, & custodem ad quinque dies relinquat. Quo in tempore si patronus non uenerit, ædilibus secū acceptis obsignata resignet, & cum ante oculos domesticum & ædiliū qualierit, rursus obsignet. In rebus ambiguis spatium temporis ad præscriptionem determinandū est. De domibus quidem & agris nulla hac ratione disceptatio erit. Alia-
Fideiussor

rum uero rerum si qua à quoquam habetur, isque in urbe, foro, sacris, aperte anno integro re illa usus fuerit, atque hunc non oculuisse constet, nec quisquam interea quamuis querens eam exegerit, nemini liceat deinde rem illam quasi suam reposcere. Verum si non in urbe, sed in agris manifeste utatur: nec in annis quinque rei dñs cōpertus sit, quinquennio exacto repeti nequeant. Sin uero in urbe domi utatur, ad triennium usque apprehendere possit qui amisit. In agris autem si occulte habet, usque ad decennium. Sin extra regionem, semper quodcumque inuenerit, apprehendat. Quando aliquis uideat eum qui litigat seu testes uenire in iudicium prohibet, si seruus ille sit, siue suus, siue alterius, nullius momenti lata sit. sin uero liber, & sententia irrita sit, & anno uinciatur qui depulit, & si quis latrocinij eum accusare uoluerit, fas esto. Siquis aliquem secum musica uel gymnica uel alia quauis facultate certaturū in certamen descendere uideat prohibuerit, quisquis uelit munerū declaratoribus id significet, qui procurent ut quilibet liber certare possit. Id si facere non potuerint, uictoriæ munera prohibito dentur, si prohibitor uincet, & ipsius tanquam uictoris nomen in quibuscunque uelit templis inscribatur. Prohibenti uero nec nomen inscribere nec uictoriæ offerre insignia liceat. Ac seu uincat certando seu uincat, illati damni crimine reus sit. Siquis rem furto sublatam sciens receperit, in eadem culpa sit qua ille qui furatus est. Qui exulē seu quemuis huiuscemodi fugientē susceperit, moriatur. Quippe quem ciuitas amicū sibi uel hostem decreuerit, eundem sibi quisque simili-
Præscriptio

ter existimare debet. Siquis consilio suo absq; auctoritate cōmuni pacem iniuit, aut bellum mouit, ultimo supplicio condemnet. Quod si pars aliqua ciuitatis id tentauit, huius rei auctores à militiā imperatoribus tracti in iudiciū, & damnati morte plectantur. Qui patriā in aliqua re ministrant, nullo modo munera recipiant: nec ulla occasione aut ratione nobis persuadeamus, in rebus quidem bonis suscipienda esse munera, in alijs minime. Nam nec cognoscere facile est, neq; cum cognoueris, continere. Idcirco tutius est, legibus obtemperare, dicentibus nulla pro patriā ministerio munera esse suscipienda. Siquis uero minus obtemperasse damnatus fuerit, moriatur. Tributa uero sic publica disponantur. Primo quidem multorum gratia rerum omnium cuiuscunq; ciuis census habeantur. Deinde annuos fructus tribules ad agri magistratus conscriptos deferant, ut cum duo tributa sint, Respub. possit alterutro, ut uidebitur, annis singulis uti, scilicet uel uniuersi census uel annui fructus parte. Vnde quæ ad alimenta tribuuntur, semper excipiantur. Donaria dijs moderata à moderatis hominibus offerantur. Terra quidem & Vesta, sacra deorum omnium habitatio est. Nemo igitur ex hac materia iterum simulachra dijs cōstituat, Aurum autem atq; argentum & priuatim & in templis, in alijs ciuitatibus inuidiosa possessio est. Ebur uero cum olim ab anima destitutum fuerit corpus, ad deorum simulachra ineptum est. Aes atq; ferrum bellica sunt instrumenta. Ex ligno igitur uno uel uno quouis lapide, integre deorum imagines in templis cōmunibus statuantur. Texturæ quoque opus offeratur non maius q̄ quod ab una muliere mense uno fieri potuit. Colores albi tam in alijs quàm in textili artificio, dijs congrui sunt. Tincta uero coloribus alijs, ad bellica insignia solum exhibeātur. Diuinissima uero oblationes sunt aues, atq; picturæ, quas singulas uno die pictor unus depinxit. cetera quoq; omnia his similia sint. Postq; uero urbis partes quæ & quot esse debēt, distinctæ sunt, & leges de pacis commercijsq; maximis pro uiribus positæ: superest ut de iudicijs iam dicamus. Primum igitur arbitri iudices quos litigantes elegerint, locū habeant. hi conciliatores comodus q̄ iudices appellari possunt. Deinde uicini & tribules secundum partem duodecimam distributi. Apud quos si reconciliati à primis non fuerint: maiori cum damno litigent. Vbi si debitor iterū condemnabitur, quintā debiti partem persoluet. Quicunq; uero ab hoc quoque iudicio appellat, ac tertio certare uolet, electos iudices petat. Et si ab ijs etiam cōdemnabitur, & quantum debitum ipsum est, & dimidiā supra debitum partem afferat. Ac si accusator à primo iudicio repulsus non quieuerit, sed in secundo iudicio iterum certare uoluerit, quintam si uicerit partem accipiat, uictus autē tantundem amittat. Quando uero per primos & secundos iudices nondum reconciliati, tertios petunt, debitor quidem uictus, tantundem & dimidiā insuper debiti partem, ut diximus, uictori deponat: accusator autē superatus dimidiā. Sed de creandis declarandisq; iudicibus, de istorum omnium administratione, de temporibus, in quibus singula facienda sunt, de ferendis suffragijs, & mora & dilatione iudicij, termino, citatione, repulsa, ac de cæteris omnibus quæ iudicijs necessaria sunt, quamuis in superioribus tetigimus: tamen quæ pulchra sunt, ut habet prouerbiū, & bis & ter recte dici possunt. Parua uero quæq; & inuentu facilia, si legūlator antiquior prætermiserit, iunior repleat. Sed de priuatis quidem iudicijs satis iam dictū est. Publica uero atq; cōmunia, quibus usi magistratus, quæ ad hos pertinent peragunt, in multis ciuitatibus à prudentibus uiris recte constituta reperiunt. Vnde custodes legū oportet quæ huic nouæ reip. congruant accipere, ita ut singula periculo examinata & corrigāt diligenter & probent, donec sufficiēter se habere putent. & deniq; discussioni sine imposito his tanq; immobilibus per totā uitam utant. De silentio uero, laude, uituperationeq; & de iustis, bonis, honestis, quæ in alijs ciuitatibus differunt, & dictū est, & in fine dicei. Ad quæ omnia æquus futurus iudex respicere debet, atq; operā dare, ut has legum cōstitutiones ante omnia discat, & mente firmiter teneat. Nam ad faciendū eum uirū qui didicit bonū, scripta legum præ cæteris doctrinis, si recte se habent, maxime cōferunt. Neq; enim temere miranda diuinaq; lex nomen menti proximū possidet. *νόμος* enim mentē, *νόμος* uero leges significat. Nā cū multi sermones de laude uituperationeq; nonnullorum partim carminibus partim soluta oratione tū scripti circūferant, tum quotidie in coronis seu cōtendendo, siue falso assentiendo habeantur, horum omnium perspicuū examen legislatoris scripta nobis sunt. Hæc quasi

remedium

Quæ dijs offerenda

Iudicia priuata

Publica

remedium medelamq; aduersus aliarum orationum uenena, probe iudex secum semper tenebit: quibus seipsum ciuitatemq; emendabit, bonos confirmabit atque extollet: prauos ex ignorantia, incontinētia, timiditate, & ut summatim dicam, ex iniustitia uniuersa pro uiribus si sanabiles sunt, reuocabit. Nā si sanari nō possunt, qui eos morte afficiunt, apud oēs laude digni iudices iudicumq; principes nō iniuria sapius dici posse uidentur. Sed postq; annua iudicia exacta sunt, legibus his utant. Primum magistratus qui iam iudicium exercet, debitoris damnati pecuniam petitori omnem tradat, necessarijs tantum ad usum relictis. Idq; statim post lata suffragia fiat nunciante præcone, & iudicibus audientibus. Deinde si secūdu à lata sententiā aderit mensis, neque uictori uictus sponte iuste persoluerit, iudices qui sententiā tulerunt, cunctā debitoris pecuniam uictori tradant. Quod si præsentia minus sufficiunt, nec minus q; drachma deficit una, non liceat deinde debitori prius alium quenquā in iudiciū trahere q; debitum creditori totum restituat. Trahi uero ab alijs possit. Siquis in iudicio damnatus iudices ipsos læserit, aut quicquā eorum iniuste abstulerit, iisdem ipsi iudices ad custodes legum deferant. A quibus si criminis huius damnabit, quasi ciuitatē omnem legesq; euerterit, moriatur. Qui sub his legibus geniti educatiq; liberos similiter genuerunt atq; educauerunt, ita cum alijs uersati ut moderatū fuerit eorum commercium illata iniuriā pœnas dederint, acceptæ exegerint. sicuti iuste legibus his usq; ad senectutem uiuunt, ita secundum naturam e uita decedunt. Mortuis uero tam uiris q; mulieribus parentationes quidem, & quæ ad deos siue inferos siue superos pertinent, secundum responsa interpretum fiant. Nullum in loco fœcundo & agro ad culturam apto sepulchrū fiat. Sed is locus corpora defunctorum recipiat, qui ad cætera inutilis & ad id tantum commodus uiuentes minime lædit. Nec enim à uiuis neq; à mortuis terræ matris fœcunditas impedienda est. Nemo ergo aut uiuens aut mortuus uiuum aliquem alimēto priuet. Agger non altior sit eo cumulo, quem uiri quinq; diebus quinque construere possunt. Lapides quoq; superstruantur nō maiores q; ut possint defuncti laudes quatuor solum heroicis uersibus æditas comprehendere. Elationes aut non breuiori uel longiori tempore intus fiant, quàm uere mortuus significari cognosciqu; possit. Ac ut humana se habēt, triduana elatio ad sepulchrum mediocris uidetur. Credendū est autē & de alijs legum latori & de anima, cum eam dicat omnino à corpore differre, nec aliud præter ipsam esse, quod in hac uita facit ut qui libet nostrum hoc ipsum sit quod sumus. Corpus uero tanq; imaginariū quiddam hominem sequi. Commode etiam mortuorū simulachra corpora uocari. Ac reuera unumquē nostrum animam ipsam immortalem esse, eamq; ad deos alios proficisci, rationem suorum operum reddituram, ut lex patria continet. In quo certe bonis uiris confidendum esse, malis autem formidandum: quippe cum post mortem omni auxilio careant. uiuentibus autem necessarios omnes consulere debuisse ut quàm iustissime atq; sanctissime uiuant, ne maxima eos scelerum post mortem supplicia maneant. Hæc cum ita se habeant, rem familiarem atterere minime debemus, quasi arbitremur hanc carnis molem quæ sepelitur, nostrum illum esse, cum ille filius aut frater aut quiuis alius à nobis desideratus, quem sepeliri putamus, hinc aliò fati suis exactis profectus fuerit. Probe igitur factum erit, si tanquam ad manium aram animam carentem moderato utamur impendio. Moderatum uero quantum sit, à legum latore merito statuatur. Lex igitur ista sit, ut qui maximī census est, ad funus & sepulturam non plus quàm minas quinque impendat: qui secundū tres: tertij duas, quarti unam: atq; ita singulorum moderata erit impensa. Cæterum custodes legum cum alia multa, tum hoc maxime curare debent, ut pueri & uiri, & ut summatim dicam, cuiuscūq; sexus uel ætatis homines ab illis iugiter obseruati bene uiuant, & ciuis cuiuscūq; dececessu, unus ipsoꝝ quem mortui hominis cōiuncti elegerint, funus totū obseruet, prouideatq; ut bene moderateq; omnia, non contra gerant, & illud sibi honori, hoc dedecori sit. Expositiones utiq; & elationes & cætera omnia secundū leges de his conscriptas fiant. Ciuilis aut legis latori concedantur ista. Lachrymis mortuos decorare aut nō, turpe legū latori cogere est: plāgere uero & extra domū uociferari, prohibendū est. Cadauer etiam manifeste per uias urbis frequentiores efferre, & palām eiulare, aut ante diem extra urbem se afflictare, non liceat. Hæc ita de his statuta permaneāt. Quibus qui paret indemnīs esto. Qui uero unū legum custodi nō

Locus sepulchrorum

De corpore & anima quædam

paret, ab omnibus ut cōmuniter uidebitur, puniatur. Cætera quæ uel ad mortuorum monumenta, uel ad eos qui propter patricidiū sacrilegiumq; sepultura indigni sunt, pertinent, superioribus legibus cōprehendimus. Quare legū positio fermè finem habet. Omnium uero finis est, non in eo quòd facta sint uel possessa uel habitata, sed in eo potius, quòd sicut recte sunt facta, ita firmiter stabilita sint. In huiusmodi enim cōseruatione putandum est quantum oportuit factum esse: aliter minime. CLIN. Probe loqueris hospes, sed quorsum ista, explanatius dicito. ATH. Multa ò Clinia priscorum præclare dicta laudant: nec minus Parcarū nomina. CLIN. Quænam? ATH. Quod Lachesis prima sit, Clotho altera: Atropos tertia, quæ salutem prædictis affert. Hæc ad ignē cōtortis quia uim incōuertibilem cōtinent, cōparata sunt. Quæ quidē in ciuitate & Rep. oportet non solū sanitatem corporibus stabilē, sed animis quoq; legū cultū, imò uero legum salutē afferre. Sed mihi uidef negotio legū adhuc illud deesse ut differat, quo pacto illis secundū naturā uis incōuertibilis possit inesse. CLIN. Nō paruum est quod. dicis, si inuentu possibile est, quo pacto in unaquaq; recte id fiat. ATH. Possibile est profecto, ut mihi ad præsens uideatur. CLIN. Ne igitur abeamus hinc obsecro, anteq; nostris legibus id tribuamus. Ridiculū est em̄, frustra in aliqua re sumpsisse laborem, nec stabile aliquid fundauisse. MEG. Recte tu admones: me quoque talem inuenies. CLIN. Probe dicis. Quæ igitur salus ista est: & qua ratione Reipub. nostræ & legibus aderit? ATH. Nōne diximus cœtū in ciuitate huiusmodi esse cōstituendum quo decem de legū custodibus semper seniores cōueniant: His accedant oēs q; munerib; præmijsq; honorati sunt. Præterea & illi qui multas urbes peragrauerunt, ut aliquid ad patriarū legū cōseruationem conferens reperirent. sed hi ad cœtū huiusmodi nō recipiant, nisi ex ea peregrinatione incorrupti & integri rediisse, & cœtu digni esse probentur. Atq; horum singuli singulos sibi iuniores asciscant, non pauciores annos q; triginta natos, qui natura educationeq; digni esse asciscenti primū deinde & uniuerso cœtui uideantur. Quod si quis indignus adhibeatur, nullius momenti sententia sit. Hunc cœtū ante lucem conuenire diximus oportere, quando à cæteris tam priuatis q; publicis negotijs uacat. An non tale aliquid in superioribus diximus? CLIN. Certe. ATH. De hoc cœtu iterū illud dicā. Aio enim, si quis hunc quasi ancoram uniuersæ ciuitatis quæcunq; ad hoc exiguntur in se continentem, iaciat, omnia quæ uolumus, seruatorum. CLIN. Quo pacto? ATH. Opportune modo dicemus, totisq; uiribus incumbemus. CLIN. Probe dixisti, & ut cogitas facito. ATH. Oportet sanè ò Clinia in unaquaque re congruum singulorum operum seruatorem excogitare. Qualem maxime locum in animalibus anima & caput habere uidentur. CLIN. Qua ratione rursus id ais? ATH. Horum nempe uirtus omni animali salutem præbet. CLIN. Quo pacto inquam? ATHEN. Nam animæ quidem ad alia mens infusa est: capiti quoque ad alia uisus auditusq; insertus. Atque ita summatim pulcherrimis sensibus mens coniuncta, & in unū redacta, salus singulorum efficitur. CLIN. Ita uideatur. ATH. Certe. Nam & mens sensibus coniuncta nauibus in tempestate & tranquillitate salutem afferre solet. An non uides quòd gubernator & nauæ simul cum mente gubernatrice sensum coniungentes seipsos nauemq; tutantur? CLIN. Quid nī? ATH. Non multis exēplis opus est. Sed in exercitu & medicina cōsideremus, ad quod signum respicientes imperatores & medici, salutē rectissime consequuntur. Nōne illi ad hostium fugam & uictoriam suam: isti ad corporis sanitatem? CLIN. Proculdubio. ATHEN. Si medicus corporis sanitatem ignoret, aut uictoriam imperator, & cætera quæ dicebamus, mentem ne habere scireq; aliquid in his uidebunt? CLIN. Nequaquam. ATHEN. Quid porrò in ciuitate: si quis finē ad quē uir ciuilis respicere debet, ignorare uideatur, an primū iure princeps poterit appellari? Deinde seruare id poterit, cuius finem prorsus ignorat? CLIN. Minime. ATH. Oportet igit & nunc ut uidef, si nouæ huius urbis constructio bonū exitum habitura sit, aliquid in ea esse quod cognoscat primū quisnam ciuilis sit finis: deinde quomodo illum assequamur: & demū quæ lex primū, deinde quisnam hominū recte ad illam consulit, aut non recte: quippe quæ ciuitas his carebit, non erit mirū, cū mente sensuq; capta sit, si fortè casuq; singula faciat. CLIN. Vera loqueris. ATH. Nunquid dicere possumus in qua maxime ciuitatis nostræ parte uel quo studio huiusmodi aliquod ad salutē præsidium sufficienter constitutum sit? CLIN. Quamuis non liquido

Niquid id afferere audeam hospes, conijcio tamen hanc orationē tuam ad nocturnum illum cœtum quē modo dixisti, contendere. ATH. Recte ô Clinia coniecisti. Oportetq̄ illum ut ratio præsens significat, omni uirtute præditum esse. Virtus autem eius prima atq̄ præcipua est, ne per multa uariâq̄ uagetur: sed ad unū respiciat semper, quò omnia quasi tela sibi semper dirigenda sunt. CLIN. Ita profus. ATHEN. Nunc ergo intelligimus non esse mirum si ciuitatum leges longe aberrant. Nam in qualibet ciuitate alia legum positio ad aliud, & alia ad aliud respicit. Et alijs iustorū finis est, ut aliqui siue meliores illi quidem siue peiores in repub. dominantur. Alijs ut ditentur, siue seruiant, siue non. Aliorum studium uertitur ad libertatem. Alij leges ad duo condunt, ut & ipsi liberi sint, & alias urbes subigant. Qui uero sapientissimos se putant, ad huiusmodi omnia simul. Vnum uero præcipuum ad quod cætera dirigant, non habent. CLIN. Nos igitur hospes recte iamdiu legibus nostris ad unū respiciendum putauimus, idq̄ uirtutē appellari concessimus. ATHEN. Ita est. CLIN. Et uirtutem quatuor quædam ponebamus. ATHEN. Certe. CLIN. Mentem uero horum omnium ducem, ad quam & cætera omnia, & tria illorum respicere oporteret. ATHEN. Pulcherrime sequeris ô Clinia. Et in cæteris similiter sequere. Mentem quidem gubernatoris, medici, imperatoris, ad certum quiddam respicere dicebamus. Ciuilem uero redarguentes huc processimus, & nunc ueluti hominem, ita ciuilem hanc mentem percontemur. O mirifice uir quò tendis? Quid illud unū est, quod in arte sua medicus plane assignare potest, & tu qui cæteris prudentibus præstare te dicis, in tua facultate nō poteris? An uos ô Clinia & Megille pro ipso respondere potestis quid hoc ipsum sit, ut ego sæpe ad uos pro alijs feci? CLIN. Nequaquam hospes. ATHEN. An non quærendum putatis, quid illud sit, & in quibus? CLIN. Dic plane. ATHEN. Cum quatuor uirtutis species posuerimus, patet earum quamlibet unam esse si quatuor simul conficiunt. CLIN. Quid ni? ATHEN. Vnum etiam cuncta hæc nominamus. Fortitudinem enim uirtutem esse dicimus, prudentiam uirtutem, & reliqua duo similiter, quasi reuera non multa sint, sed unum id solum, quod uirtus est. CLIN. Omnino quidem. ATH. In quantum igitur duo hæc inter se differunt, & duo nomina acceperunt, atq̄ alia duo similiter, difficile dictu nō est, in quantum uero in utrisq̄ unum posuimus, idq̄ uirtutem uocauimus, & in duobus reliquis similiter, non ita facile. CLIN. Quomodo istud ais? ATHEN. Non est arduum quod dico, explanare. Agite ergo interrogandi respondendiq̄ munus inter nos partiamur. CLIN. Quo pacto? ATHEN. Interroga tu me quidnam unum appellantes uirtutem, duo utraq̄ rursus diximus, alterum fortitudinem, alterum uero prudentiam. Causam equidem tibi affero, quòd alterum circa timores uersaretur. Vnde beluæ quoq̄ fortitudinis participes sunt, & infantium animi. Natura enim quodammodo & sine ratione animus fortis efficitur, sed absque ratione prudens anima & mentis compos nec fuit unquam, nec est, nec erit. Aliud ergo hæc est quam illa. CLIN. Vera loqueris. ATHEN. Quomodo ergo duo hæc & differentia sunt ratione, à me accepisti. Quomodo uero unum & idem, tu rursus me doceas, ita ut dicturum te putes, quo pacto cum sint quatuor, rursus unum sint: & me postea tibi rursus quomodo quatuor sint, declaraturum. Deinceps autē consideremus, utrum qui res aliquas sufficienter intellecturus est, quæ & nomen habent & rationem, nomen solummodo scire debeat, rationē minime. An potius si precij alicuius est, turpe est rerum magnitudine & pulchritudine excellentiū tam nomina q̄ rationes ignorare. CLIN. Ita uideſ. ATH. Legum uero conditori atq̄ custodi, & ei qui uirtute præstare cæteris opinatur, & munera pro his rebus accepit, est ne maius aliud q̄ fortitudo, temperantia, iustitia, atq̄ prudentia? CLIN. Quomodo aliud? ATH. De his igitur interpretes doctores, legū conditores, aliorum custodes, nōne cæteros qui scire cupiunt, uel punitione & increpatione indigent, docere debent, quas uires uirtus, quas uitii habeat, atq̄ hæc significando excellere cæteris? An uero poeta quispiā aut iuuentutis magister urbē nuper ingressus, eo præstantior iudicabit, qui omni se uirtute excellere profitetur: & deinde mirum uidebitur, si ea ciuitas ubi custodes uirtutis nomen rationemq̄ non tenent tanq̄ deserta custode, eadem patiatur, quæ & alia multæ hodie patiunt. CLIN. Nihil certe mirum. ATH. Ad hoc itaq̄ incumbamus. Quò igitur custodes in uirtute cæteris tam re q̄ uerbo exquisitiores reddemus? Vel quo pacto prudentum capiti atq̄ sensibus simili

Cur ciuitatum leges longe aberrant

Fundamentum legum omnium

lis ciuitas nostra propter huiusmodi custodiam fiet. CLIN. Quonam pacto hanc \hat{o} hospes similitudinem faciemus? ATH. Patet quia ciuitas capitis quaedam capacitas erit, custodes autem iuniores sagaces solertesq; supremo in uertice collocabuntur. Vnde urbem totam circumspicient, & custodiendo quae sentiunt, memoriae commendabunt, omniaq; senioribus nunciabunt, qui mentis ob rerum multarum cognitionem persimiles, ciuitati consulent iuuenum ministerio usi. Atq; ita utriq; communiter ciuitatem omnem conseruabunt. Sic ne an aliter ipsos praeparandos putamus? An aequales omnes habendos esse censemus? nec exquisitori ratione educari erudiri que nonnullos uolumus, eos que ceteris anteponi? CLIN. At id quidem \hat{o} mirifice uir impossibile est. ATH. Ad exquisitiorem ergo disciplinam quam superior illa sit, ueniamus. CLIN. Sic ferme. ATHEN. Atqui ea forte quam modo tetigimus, haec ipsa est quam quaerimus. CLIN. Omnino. ATHEN. Dicebamus autem praecipuum in singulis opificem atque custodem, non solum oportere, ut multa cernere possit, sed ut ad unum etiam tendat, illud que cognoscat, & cum cognouerit, cuncta illo quae perspicit, dirigat. CLIN. Recte. ATHEN. Est ne igitur exquisitior consideratio alia rerum quam ut possis ad unam ex multis dissimilibus que ideam aspicere? CLIN. Fortasse. ATHEN. Ne Fortasse dicas, sed reuera \hat{o} beate uir, nemo certiore hac uiam rationemq; unquam habebit. CLIN. Tuis rationibus hospes persuasus concedo, quare ita prosequamur. ATHEN. Compellendi ergo diuinae Reipublicae custodes nobis sunt, ut exacte inspiciant, primum quid in omnibus quatuor idem sit, quod cum in fortitudine, temperantia, iustitia, & prudentia insit, uno uirtutis nomine iure uolumus appellari. Id \hat{o} amici si uultis, modo apprime teneamus: nec dimittamus antequam satis pateat quidnam illud sit, ad quod siue quasi ad unum, siue quasi ad totum, siue ad utraq; siue quomodocunque se habeat, respiciendum sit. An putamus si hoc nos effugerit, satis nobis patere, quae ad uirtutem pertinent, de qua nec si multa, nec si quatuor, nec si unum, explanare possimus. Aut igitur si nostro consilio creditis, modum adinuenire conabimur quo id in ciuitate nobis aderit, aut si uidebitur, dimitemus. CLIN. Minime per hospitalem deum, \hat{o} hospes, dimittendum hoc est. Rectissime namq; id dicere uideris, Sed quo pacto quis hoc inueniet? ATHEN. Nondum quomodo agendum dicamus: sed primum inter nos, oporteat nec ne, conueniamus. CLIN. Oportet certe si possibile est. ATHEN. Quid porro de honesto ac bono: utrum quod solummodo multa sint, custodes nobis cognoscent: an etiam quomodo unum cognoscent? CLIN. Necessarium uidetur ut etiam quomodo unum sunt, intelligant. ATHEN. Quid deinde? Intelligere ne solum debent, oratione autem declarare non posse quod intelligunt? CLIN. Quo id pacto? seruilis enim habitus esset. ATHEN. Num etiam de omnibus studio dignis eadem ratio est, ut eos qui ueri custodes futuri sunt, oporteat ueritatem legum optime intelligere, oratione que sufficienter exponere, & operibus assequi, quae recte fiunt quae non, secundum naturam diiudicantes? CLIN. Cur non? ATHEN. Nonne una de rebus optimis est ea de qua supra serio disputauimus? Vbi quod sint dii, & quod uires maximas habeant, demonstrauius: idq; pro uiribus homini esse sciendum: ita ut multis ignoscamus, si legum tantummodo sententiam sequantur: custodiam uero nulli committamus qui non multo labore firmaq; fide quaecunque ad deos pertinent, fuerit assecutus: ut neminem unquam custodem legum eligamus aut ceteris uirtute anteponamus, nisi diuinus sit, diuinisq; studijs operam dederit. CLIN. Par est igitur, ut ais, liquid in re diuina tardus & ineptus sit, ut is longe a rebus pulcherrimis arceatur. ATH. Scimus ne igitur duo esse, quae faciunt ut quae supra de dijs exposita sunt, credantur? CLIN. Quae nam? ATHEN. Vnum quidem illud de anima supradictum, quod antiquissima diuinissimaq; omnium sit, quorum motus generationem fortitus substantiam semper fluentem produxit. Alterum de ordine: quo astra ceteraq; feruntur, quae intellectus ducens, omnia exornauit. Nemo enim qui haec diligenter considerauit atq; percepit, adeo impius unquam fuit, ut contra non sit affectus q; multi suspicentur. Pleriq; enim putant eos qui haec tractant astronomiae & alijs huiusmodi ad haec necessarijs artibus dediti, a religione alienos esse. Quippe cum necessitatem pro uiribus qua res sunt, inspexerint, non uoluntate diuina boni gratia omnia gigni credere illos arbitrantur. CLIN. Quomodo igitur id se habet? ATHEN. Contra se habet penitus

tus nunc, & quando sine anima esse hæc putabantur. Quamuis etiã tunc quicunq; diligentiùs alijs illa perscrutabantur, mire ueritatem rangebant: quòd uidelicet nunquam si anima carerent tam exquisita ratione uterentur, mentis expertia, audebant affirmare nonnulli mentem cœlestia omnia ornauisse. Sed ijsdem ipsi nescientes animæ naturam antiquiorem esse corporibus, omnia rursus, ut ita dixerim, immo uero seipsos euerterunt, cum iuniorem putauerint. Nam & quæ ante oculos sunt, hæc & in cœlo esse crediderunt. Itaque terra, lapidibus, alijsq; inanimatis corporibus referta esse cœlestia credentes, his causas totius mûdi dederunt. His igitur factum est, ut qui hæc tractant philosophi, tanquam impij uulgo existimarentur, & à poetis compararentur canibus frustra latrantibus, alijsq; in eos plena stultitiæ dicerentur. Nunc autem, ut diximus, contra omnino se res habet. CLIN. Quo pacto? ATHEN. Nunquam mortalis quispiam poterit deum firmiter colere, qui hæc duo antea non acceperit. Primum, quòd rerum omnium quæ generationis participes sunt, antiquissima anima est, atque etiam immortalis: cumq; talis sit, omnibus dominatur. Deinde quòd sapius diximus, ueram esse mentem in astris non ignoret, & quæ antecedunt ad hæc disciplinæ ipsum non lateant. Musæ etiam his conuenientis nõ ignarus ad mores componendos legesq; seruandas ipsa utatur: possit que earum rerum rationem reddere, quæ ratione habent. Qui uero ad uirtutes publicas, hæc insuper non possederit, is nunq; ferme totius ciuitatis sufficiens princeps erit: sed aliorum minister. Considerandum uero nunc o Clinia & Megille, utrum prædictis legibus hunc ut apicem custodem que illarum apponere debeamus, ut salutis gratia nocturnus principum cœtus adsit, disciplina quam prædiximus, præditus. Quid ergo agemus? CLIN. Quid prohibet optime uir, quo minus quantulumcunque possimus, apponamus? ATH. Certe ad id contendere omnes debemus. Ego quidem libenter uobis opitulabor. forte etiam ob harum rerum peritiã alios quoq; multos adiutores inueniam. CLIN. Hac uia o hospes maxime proficiscamur, qua deus ipse ducere uideatur. Sed modum nũc quo recte hoc fiat, excogitemus. ATH. Leges de istis o Clinia & Megille non ante scribi possunt, quam ciuitas uniuersa fuerit exornata. Tunc enim debita cum auctoritate constituendæ uidentur. Sed eæ non aliter recte q̃ doctrina multa & longo disputationis examine probabuntur. CLIN. Quid hoc iterum sibi uult? ATH. Primum igitur cœtus eorum hominum qui ætate, doctrina, moribus, consuetudine, ad custodiam idonei sunt, constituatur. Deinde quæ discenda sunt, ea nec inuenire facile, & inuētoris discipulum fieri arduũ. Tempora præterea in quibus percipere oportet singula, frustra scribentur. Nec enim possunt ipsi qui discunt, cognoscere quando quid oportune discatur: antequam in eorum animo rei ipsius scientia sit. Quæ igitur in his palam dici non possunt, non recte tentantur. dici autem non posse inquam: quoniam si dicantur, nihil planius explicant. CLIN. Cum hæc ita se habeant hospes, quid nobis agendũ censet? ATH. Quod ut prouerbio dicitur, in cõmuni & medio positum est, id nobis o amici nunc competit, ac si de uniuersa reipublica periculum subire uelimus: faciunda omnia sunt ita, ut ter sex, uel tres talos iaciamus. Equidem periculum id uobiscum subibo, dicendo atque exponendo, quæ mihi de hac disciplina & educatione quam modo tetigimus, uidebuntur: periculum autem paruum non est, nec alijs simile. Quod tibi o Clinia curæ modo esse iubeo. Tu enim in Magnesiensium urbe, uel illa cui deus ipsum cognominem faciet, summa florebis gloria, si recte ipsam constitues. Certenunquam effugies quin posteriorum omnium fortissimus uidearis. Si ergo diuinus hic cœtus nobis o amici constituetur, huic ciuitas erit tradenda. Neque his reliqui legumlatores tanquam minus sufficientibus aduersabuntur. Profecto quod paulo ante quasi somniantes uerbis tetigimus, quando capitis mentisq; cõmunionem per imaginem quandam attulimus, id penè uigilantes perficiemus, si nobis hi uiri exquisite docti conuenerint, & in arce regionis habitauerint custodes ciuitatis constituti, quales nunquam nos in præterita uita ad custodiã agendam fuisse cognouimus. MEG. Ex omnibus quæ diximus, o amice Clinia, patet, aut huiusmodi ciuitatis constitutionem prætermittendam esse, aut hunc hospitem non dimittendum, sed precibus modisq; omnibus sociũ ad disponendam ciuitatem accipiendum. CLIN. Probe loqueris o Megille. Ego quidem sic prorsus efficiam, sed tu quoq; opem feras. MEG. Feram equidem.